

Escola Mestre Morera: una mediació contínua

Marta Luna, pedagoga i escriptora

Carrer Perafita amunt, al llinar de Montcada i Reixac, hi ha l'escola Mestre Morera, inaugurada l'any 1974. A més de l'escola, al carrer Perafita hi ha cases de veïns de quatre i cinc pisos. És el carrer de la ciutat de Barcelona, de Catalunya i possiblement d'Europa en què s'han produït, percentualment, més desnonaments en els darrers anys. Ciutat Meridiana, perquè parlem de Ciutat Meridiana, té altres rècords: un teixit social cohesionat després d'anys de lluita per aconseguir millores que qualsevol altre barri consideraria serveis bàsics imprescindibles, i la renda mitjana més baixa de tota la ciutat.

Aquest barri és un exemple clar d'allò que s'ha anomenat «urbanisme especulatiu». Està edificat sobre un pendent costerut de la serra de Collserola. Quan es pensava en uns terrenys per construir el cementiri de Collserola es va pensar en l'espai que ara ocupa Ciutat Meridiana, però es va desestimar com a cementiri per massa humit i de difícil accés. Ara hi viuen onze mil persones, de les quals un 40 per cent són immigrants i la resta són descendents d'onades d'immigració anteriors.

Quan es va inaugurar l'escola Mestre Morera es va publicitar com a escola saludable, per la proximitat al bosc que marca el límit amb Montcada i Reixac i pels espais a l'aire lliure de què disposa. Va arribar a tenir un miler d'alumnes en tres línies, però la millora de les condicions econòmiques generals i les del barri en particular van fer, al cap d'uns anys, que la gent es traslladés a Can Cuyàs, buscant una millora de la qualitat de vida. Aleshores l'escola va perdre molt alumnat, va quedar en quinze alumnes per aula, i el barri es va anar degradant des de tots els punts de vista. La convivència

era difícil; les suspicàcies entre els primers veïns del barri i els que anaven omplint els pisos que s'anaven buidant van crear moments de veritable tensió. L'any 2000 la tensió al barri, i de retruc a l'escola, era insostenible.

S'inicia l'estil Morera

El curs 2005 va assumir la direcció de l'escola Noemí Rocabert, directora actual, i al cap de poc Elisenda Roda passava a ser-ne la cap d'estudis. Podem dir que el curs 2007-2008 ja es respirava a l'escola el que en podríem anomenar «l'estil Morera»: escolta atenta, convivència i un lema, «tot és possible».

En l'actualitat, el nombre d'alumnes és estable, amb algun nivell doblat, aules plenes i espais generosos. La matrícula viva, que tant distorsiona el funcionament escolar, s'ha aturat, i només n'hi ha episodis en el primer trimestre. Es pot dir que pràcticament tot l'alumnat és ja nascut a Barcelona, però en realitat se senten de fora. Encara que les famílies hi estiguin assentades des de fa anys, no hi ha un veritable arrelament, els nens no se senten d'enlloc. D'aquí la tasca ingent de donar referents d'identitat cultural a nens i famílies, des de la festa major o l'acampada a l'escola i l'excursió al castell fins a visites i activitats diverses conjuntes entre escola i família.

Seria absurd parlar de la mediació per a la lectura, que ha de ser el tema central de l'article, sense presentar abans la realitat sociocultural de l'escola Mestre Morera, perquè la seva tasca és en realitat la d'una mediació constant entre la pobresa i l'autoestima, entre el defalliment dels nens que

no mengen altra cosa que el dinar becat que els ofereix l'escola i la il·lusió que cal per sentir-se viu i aprendre, entre la no-igualtat d'oportunitats i la confiança en la capacitat de superació. Conscients que l'escola És l'oportunitat, segurament l'única, de tenir contacte amb llibres, es duu a terme un programa d'actuació per augmentar el nivell de lectura, tant des del punt de vista de la comprensió lectora —llegir per aprendre— com des de l'adquisició de l'hàbit lector.

Parlem de llibres

L'escola disposa d'una biblioteca, un espai acollidor i lluminós que està sempre obert, i que els alumnes poden usar a l'hora del pati si els ve de gust; llavors es transforma en bibliopati. Una mestra n'és la bibliotecària, i controla el préstec de llibres als nens i nenes, o a les aules. La biblioteca està ben assortida: l'escola compra llibres de forma habitual o es preocupa de procurar-se'n donacions. Els llibres són punt de sortida o d'arribada de moltes activitats de l'escola relacionades amb les àrees d'aprenentatge, amb l'educació transversal, amb el cicle de les festes de l'any, amb l'actualitat... amb tot.

Inscrits en el programa «L'impuls de la lectura», que forma part del Pla Nacional de Lectura, amb altres centres de la Zona Nord de Nou Barris (Col·legi Mare Alfonsa Cavin, Elisenda de Montcada i Escola Ferrer i Guàrdia), i de la mà de Dolors Berenguer, l'escola desenvolupa un seguit d'actuacions, entre les quals volem destacar la tertúlia «Parlem de llibres», que es proposa incentivar el gust i l'hàbit lector, practicar estratègies de comprensió lectora en un

context diferent del de l'aula, potenciar el diàleg lector entre l'alumnat sense la intervenció del professor i fomentar hàbits d'autonomia per a la gestió.

Per iniciar l'activitat de les tertúlies, cada cicle tria un centre d'interès literari. En el cas d'aquest centre escolar s'han decanat per llegir i parlar de rondalles, llegendes i mites. Es formen grups de tres a cinc alumnes i cada grup tria un nom, sempre vinculat a la literatura o al desig i el plaer de llegir: «Devoradors de llibres», «Pirates lectors»..., i cada nen o nena, un àlies que també ha d'estar relacionat amb els centres d'interès literari, amb personatges de la literatura... Atesos els centres literaris triats, podem dir que en aquest cas triomfen els àlies amb noms de personatges de rondalla o d'herois mítics o llegendaris. Cada grup, a banda del nom, té un color que l'identifica. A cada grup hi ha un alumne que actua com a dinamitzador, i el grup té un espai assignat –sempre el mateix– per reunir-se on podrà tenir els elements identificadors.

Els professors que participen en el projecte explicaran a l'aula què són les tertúlies literàries i quin n'és l'objectiu. Formaran els grups, designaran qui actuarà com a dinamitzador i els incentivaran a triar noms personals i de grup. A les primeres sessions caldrà també que acompanyin la dinàmica, ajudin a la resolució de conflictes o disfuncions i impulsin i recullin iniciatives dels

alumnes. Caldrà també haver preparat tot el material necessari per a la dinàmica de les tertúlies.

Cada grup disposarà d'una carpeta que haurà d'incloure un punt de llibre per a cada membre del grup, un quadern de seguiment de la tertúlia també per a cada un i un sobre amb el material de treball que gestionarà el dinamitzador del grup: les targetes de color de cada sessió, les targetes blanques recordatori de la sessió i altres targetes en blanc per fer-hi anotacions.

A la primera tertúlia es fa una exploració prèvia del llibre seguint les indicacions de la targeta de color. Observació del llibre: com es titula? Què ens explica el dibuix de la portada? Què diu la contraportada? Coneixem l'autor? I amb aquesta informació escrivim en una targeta la nostra predicció secreta en relació amb el llibre, que tant pot estar relacionada amb l'argument com amb els personatges o amb els gustos i preferències personals. Totes aquestes prediccions es guarden en el sobre de l'última sessió. Els tertulians acorden el nombre de pàgines o capítols que llegiran per a la propera sessió, i el dinamitzador llegeix quina serà la tasca per a la propera tertúlia. Un membre del grup penja la targeta amb les indicacions al Racó de la tertúlia.

A les tertúlies següents, la mecànica es repeteix. Primer, un recordatori: «Vam quedar que llegiríem...», «El tema de la tertúlia d'avui és...», «Per a la propera tertúlia

llegirem...», «El tema de la tertúlia serà...» Fins a arribar a la darrera tertúlia, on, a més, s'obrirà el sobre en què hi ha escrites les prediccions dels tertulians. Aleshores s'establirà un diàleg entre els alumnes per explicar i comentar en què es van fixar per fer la predicció que van fer.

Són trenta minuts diaris dedicats a la lectura, més altres moments del dia en què es produeixen situacions de lectura: una lectura col·lectiva, el mestre que llegeix en veu alta, una lectura personal i silenciosa... Quan la lectura és lliure i silenciosa, el mestre també llegeix en silenci; és el missatge implícit de «llegir és important, el meu mestre també ho fa». El primer i el segon curs practiquen la lectura per parelles, i tots els cursos tenen una primera estona del dia dedicada a la lectura lliure: un llibre en préstec, un llibre de la biblioteca d'aula, un que s'hagin deixat entre ells... un llibre. Entre temps de formació del professorat, preparació de materials, reorganització d'horaris, temps de reunions de claustre i amb personal extern que els assessora... són tres anys de feina, tres anys que no són encara suficients per avaluar resultats però que són esperançadors. Una esperança imprescindible perquè mestres, alumnes, famílies i tot l'entorn social puguin veure i valorar que llegir és una activitat imprescindible per a la maduració personal, per a l'arrelament cultural i per a l'adquisició de noves competències.

